

"עילוי נשמה"**חלק א: הבסיס**

משלי כ כז : נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן.

זהר חדש: אחרי קיא, וראה שם עוד : אותו אדם שמת, שהוא אביו של הילד, שהיו דנים אותו בגיהנם, בא בחלום לחכם הזה, ואמר לו רבי, כמו שנחמת אותי, ינחם אותם הקב"ה. בשעה שאמר בני ההפטרה בקהל, הוציאוני מן הדין, בשעה שעבר לתפלה ואמר קדיש קרעו לי גזר הדין מכל וכל...

רבינו בחיי:

כד הקמה בית הכנסת : חייב אדם להדליק נרות בבית הכנסת, לפי שהמקום ההוא מיוחד לתפלה, שהיא מפעולות הנשמה, והנשמה נמשלת לנר, שכן אמר שלמה ע"ה (משלי י"ג) "אור צדיקים ישמח", ועל כן הנשמה נהנית ושמחתה מרובה באותה האור ומתרחבת ומתפשטת באותה שמחה, לפי שהאור מינה, וכל מין הוא מתקרב אל מינו ונהנה, ומתוך שמחתה עובדת את השי"ת בשמחה... והוא שדרשו ז"ל "על כן באורים כבדו ה'" (ישעיה כ"ד), באילין פנסיא, כי הבית שמדליקין שם נרות הלא הוא מואר ומכובד בעיני הבריות, ומעלתו קבועה בנפשם יותר מן הבית שאין מדליקין שם...

חלק ב: מדרשים / פרשנים**שו"ע יו"ד סימן שע"ו ברמ"א**

כשהבן מתפלל ומקדש ברבים פודה את אביו ואמו מגיהנם

תשובה כהלכה:

פרק יח' סימן כד': אדם הלומד לעילוי נשמה, יפרש בפיו שלומד לשם כך, אולם בן אינו צריך לפרש שלומד לעילוי נשמתו אלא כל מעשה טוב שעושה - ממילא נזקף לזכות אביו.

חלק ג: מאמרים שיחות**מאמר א:**

שאלה: ברצוני לידע ענין הדלקת הנרות שמדליקין לטובת נשמה, מה ענינה, ומה תועלתה בהדלקה בעלמא, דהא תינח אם לומדים תורה נגד אורה, יש להנשמה זכות, שלמדו תורה נגדה, אבל אם מדליקין שרגא בטיהרא, ואינם משתמשים לאור הנר הזה כלל, ובפרט אם מדליקין נר על קבר באמצע היום והולכין להם, איזה טובה יש להנשמה מזה כלל, וכן מאיזה מקור נובע מנהג הזאת, נא ילמדנו רבינו:

תשובה: הנה מנהג זה, להדליק נר לטובת עילוי נשמת, יסודתה בהררי קודש, וזכר לדבר בדברי חכמינו ז"ל כדמצינו במשנה (ברכות דף נ"ב ע"ב) אין מברכים בורא מאורי האש במוצ"ש על הנר של מתים וכו'. ובגמרא (שם דף נ"ג ע"א איתא, כל מת שמוציאים לפניו נר ביום ובלילה אין מברכים עליו וכו', ורש"י ז"ל מפרש שם אומר: כל מת שהוא אדם חשוב ומוציאים לפניו נר ביום לכבודו, אף אם הוציאוהו בליל מוצ"ש אין מברכים עליו, לפי שנעשה לכבוד ולא להאיר וכו', עכ"ל. ועוד מצינו בגמרא (כתובות דף ק"ג ע"א) בצוואת רבי שצוה ואמר: נר יהא דלוק במקומי וכו'. ובשיטה מקובצת שם מבואר, שבצוואתו הזאת נכללין שתי דברים. האחד, להדליק נר במקום שמטתו מוטלת בשעת פטירתו, והשני, להליק נר על השלחן בערבי שבתות, ועיי' בהגהות יעב"ץ שם.

וכתב המחבר בשו"ע או"ח הלכות יום הכיפורים סי' תר"י סעי' ד': נוהגים בכל מקום להרבות נרות בבתי כנסיות וכו', הגה, ונוהגים שכל איש גדול או קטן עושין לו נר (מרדכי ומהרי"ו) גם נר נשמה לאביו ולאמו שמתו

(כל בו) וכן נכון. וכן כתבו מקצת רבוותא וכו' עכ"ל. וכתב שם במשנה ברורה, ס"ק י"ב, לאביו ולאמו, לכפר עליהם, ומשמע מלשון זה דסגי בנר אחד, ועיין בא"ר וכו', עכ"ל. והנה מלבד מה שהוא מציין שם לעיין בדברי האלי' רבה, עוד מקור לדבר זה מדברי הלבוש שכותב, שיש בהדלקת הנר משום כפרה למתים, וגם יש להם נחת רוח בנר שמדליקין בשבילם.

ודוגמתם מובא גם בספר מטה אפרים, עמוד רפ"ח בהגה, שכתב שם בזה"ל: ענין הדלקת נר יארצי"ט (וכן מה שמדליקין כל הז' ימים אחר פטירת האדם באותו בית שמת שם המת, וכן מה שמדליקין נרות בפני הגוסס בשעת יציאת נשמה) הענין הוא ידוע, כי יש ניחא להנשמה מהדלקת הנרות, והיא מתהלכת בעדוני ההוד והשמחה, ומתפשטת ומתרחבת מתוך הנאת אורה, מפני שהיא חתיכת אור חצובה באור השכל. ומן הטעם הוה נמשכת אחר האור שהוא מינה. ואעפ"י שאור הזה הוא אור גופני, והנשמה היא אור רוחני זך ופשוט, וע"כ המשיל שלמה המלך ע"ה את הנשמה הק' לנר, כמו שנאמר, נר ד' נשמת אדם, ולכן בכל שנה ושנה אחר פטירת אביו ואמו או שאר קרובים, מדליקין נר בביהכ"ס, הנקרא יאה"ר צי"ט ליכ"ט, מחמת כי ביום הזה, נשמה יש לה רשות לשוט בעולם, ותבוא לבהכ"ס ותראה הנר דולק בשבילה, ויש לה נח"ר מזה. ומזה הטעם היתה דולקת המנורה בבית המקדש, עבור נשמות ישראל שנפטר, ולפי שז' עדנים יעברו על

האדם מעת פטירתו, עד שיבוא על מקומו בשלום. ולכך היתה דולקת במנורה ז' נרות. ויש עוד הרבה טעמים וסודות בענינים אלו וכו', עכ"ל

והנה מקור דבריו של המטה אפרים בריש דבריו הנ"ל, הוא מדברי רבינו בחיי פרשת תרומה, ובשו"ת תורה לשמה סי' תק"ב, מביא ג"כ את דברי הרבינו בחיי הנ"ל, ואח"כ הוא מוסיף וכותב שם בזה"ל: הרי לך שהנשמה יש לה הנאה מן האור, ואל תתמה ע"ז, כי גם מן הריח מצינו שהנשמה נהנית בעודה שוכנת בגוף וכו', וכ"ש האור שהוא יותר דק ורוחני מן הריח, וע"כ בתוך השבעה, אשר נפש הנפטר עודנה מצויה בתוך הבית כפי ההתחלקות, וכמ"ש רבינו האר"י זצ"ל בטעם ז' ימי אבלות, לזה מדליקין נר שם בעבור הנאת הנפש, אך אחר ז' שמסתלקת לגמרי מן הבית, אין טעם להדליק, וכן אם לא נפטר האדם שם, אין מדליקין. אך טוב להדליק נר תוך י"ב חודש בביהכ"ס למנוחת הנפטר, וכן בכל שנה ושנה ביום היארצי"ט, והיינו כי צריך שיאמר בפיו בשעת הדלקת הנר, שהוא מדליק הנר הזה, למנוחת הנפש פב"פ, ואז בקריאה זו שהיא מוציאה בפה, יגיע הנאה לנפש האדם הוא אפילו מרחוק, וכ"ש אם מדליק על המצבה עצמה, ששם משכן חלק מחלקי הנפש וכו' גם דע, כי באור הנר יש ה' גוונים הידועים למשכילים, וכן זכר ברי"ח, והם כנגד ה' חלקי הנפש שהם נר נח"י. וד"ז גם בדברי רז"ל בתלמוד הוא מפורש, במה שאמרו ה' שמות יש לנשמה, וע"כ אור הנר הוא דוגמא לנשמה, ולזה יהיה לה הנאה מן האור הנדלק על שמה. אך וודאי צריך להזכיר בפה, שהוא מדליק שמן. זה למאור למנוחת ולעילוי נשמת פב"פ, וכאשר אמרנו וכו', ולכן וודאי טוב ונכון שהנר שמדליקין תוך ז' בבית, וכן תוך י"ב חודשי בביהכ"ס וכן בכל שנה ביום היא"צ, צריך הבן עצמו ידליק הנר בידו בעבור אביו או אמו, ויאמר בפיו בכל פעם למנוחת ולעילוי נפש וכו', ודבר זה נחשבה לו בכלל כיבוד אב ואם וכו' עכ"ל. [ועיין רש"י ז"ל מסכת ביצה דף ל"ט ד"ה משלהבת ומשמע משם שהוא דבר רוחני]

וכתב בס' שדי חמד, אבלות סי' צ"ה, דאף אם ה"א אביו צדיק וחסיד מפורסם, צריך בנו לעשות כל סדר היא"צ מכמה טעמים, אי משום דאין צדיק בארץ וכו', והאדם יראה לעיניו, וכו', ואי משום דמדקדק עם סביביו כחוט העשרה, ואי משום דאיכא עילוי נשמה. ועוד דאיכא טעמא דאיתרע מזל הבן וכו' מרן החבי"ץ בס' חיים ביד סי' קט"ז. ובסי' קכ"ה אות ע"ט כ', דמבאר מדברי הגי' יערות דבש ח"ב ד' מ"ד ע"ב, דלימוד היא"צ ושאר התיקונים לא על המת לבדו הוא, כי גם להחיים צריך לטוב לנו, ולכן אם אין צריך להמת מה שעושים החיים, בכל זאת אין לשנות לגרוע שום דבר. ועיין להג' שם אריה בשו"ת או"ח סי' י"ד, שהאריך לבטל מה שהתחילו לנהוג לבטל התענית היא"צ למי שאביו צדיק מפורסם, ואדרבה מרבים באותו יום משתה ושמחה, כמו שעושים ביום ל"ג בעומר להילולת רשב"י זיע"א, והאריך להוכיח שזה מנהג רע וצריך לבטלו, ואדרבה מצינו שכ' הפוסקים להתענות בימים של מיתת צדיקים עיי"ש באריכות.

וכיוצא בו כתב הגה"ק רבי אליהו גוטמאכער זי"ע האבדק"ק גריידיץ יצ"ו, בס' סוכת שלם כלל ג', שביום אשר יצא מן העולם החושך ובא לתכליתו, סובב עליו בכל שנה ביום ההוא אם יזכה להעלותו עוד יותר. וכן נשאר לו בכל פעם שנה תמימה שבאין סוף ובאין ערך נמצא מדריגות ומעלות וכו', ע"כ החיוב להתפלל בימי היא"צ עולמית עבור הנשמות אף אם המה בעולמם, והיו

חסידיים ואנשי מעשה, אכתי צריך לאכול לחם אבירים, ולהכין להם צידה לדרכם העולה במסילה וכו', עכל"ק.

ועיי' בשו"ת חתם סופר חאו"ח סי' י"ד, "וכן בס' תורת משה פרשת פנחס, שמקובל שכשם שמשפט רשעים בגיהנם י"ב חודש, כן כל הצדיקים הזוכים לחזות בנועם ד', מתעלים ממדריגה למדריגה למעלה מהראשונה (אחר י"ב חודש) ויושב גם שם י"ב חודש, ושוב ביארצייט מעיינים בדינו ומתעלה, וכן לעולם, והנה ידוע דכל יו"ט הוא יום דין וצריך חטאת, והטעם כי אפילו אם כל ישראל צדיקים גמורים מכל מקום כשיגיע למקום או ליום המקודש יותר, צריך מירוק, כי מה שהיה זכות במקום או בזמן שהי' עוד עומד עד עתה. יחשב חטא במקום וזמן המקודש יותר. וזה טעם תענית ביום שמתו בו אבותיו, שאז עולים למדריגה קדושה יותר, וצריכים מירוק יותר. עכתוד"ק. ועיי' עוד מש"כ בתשובותיו חיו"ד סי' קי"ז עיי"ש.

וכעין זו מבואר גם בספה"ק דברי יואל "מאדמו"ר הגה"ק מרן יואל ט"ב זי"ע האבדק"ק סאטמאר יצ"ו, בד"ת למוצאי יו"כ עמוד תי"ח, עפ"י מש"כ בספה"ק פרי עץ חיים (בשער התפילין), כי בכל פעם ופעם שמעלין את הנשמה ממדריגה למדריגה, אפילו לאחר כמה שנים, חוזרין להענישה על מצות ודקדוקים, כי כפי גדר עלייתה כן מדקדקין עמה. ובזה פירש מה שאמרו חז"ל (ברכות דף ס"ד) צדיקים אין להם מנוחה לעולם הבא, שנאמר ילכו מחיל אל חיל, כי לפי שמעלים אותם ממדריגה למדריגה, על כן דנים אותם עוד הפעם. ופעם אחת ראה מורו האר"י זללה"ה נשמת צדיק חכם גדול, שהיו מענשין אותו כשהיו רוצין להעלותו למדריגה עליונה, והיו מענישין אותו, על שפעם אחת כשהיה מכוון בקדושת ובה לציון באמרו למען לא ניגע לריק, ועיי' אותה הכוונה שכח והסיח דעת מן התפילין, עכ"ל מהרח"ו זללה"ה. ועל פי זה נתנו בספרים הק' טעם למנהג העולם, שעושין יארצייט ביום שמת בו אביו"ואמו, ואומרים קדיש אפילו לאחר כמה שנים, אף על פי שאמרו רז"ל (עדות ספ"ב) שמשפט רשעים בגיהנם אינו אלא י"ב חודש אמנם לפי שבכל שנה עולה הנשמה למדריגה יותר גדולה, דנין אותה מחדש, שיש עבירות שבעולם התחתון אינו נחשב לחטא, אבל בעולם של מעלה שפיר נחשב לחטא, ע"ד וסביביו נשערה מאוד, על כן צריך בכל שנה ושנה להתפלל עבורם.

ועיי' בספה"ק ברית אברם (הפטרת שבת הגדול פ"ג ב') להרה"ק יוסף משה מזלאזיץ זי"ע בשם הבעש"ט הק' זי"ע, מאמר מופלא עה"כ אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשב ד' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ד' ולחושבי שמו(מלאכי ג' ט"ז), כי אין הצדיק יכול לעלות ממדריגה למדריגה לאחר מותו, אם לא שדנין אותו בכל פעם, עד שדנין אותו על קלות שבקלות, ואחר שכבר דנו אותו על קלות שבקלות. אי אפשר עוד לבוא למדריגה יותר רק כאשר בני אדם מספרים למטה מתורה ומעשים טובים שלו, אז בא הצדיק שסיפרו ממנו לעליה גדולה, וכן בכל פעם ופעם. וכך מתפרש הכתוב, אז נדברו לשון נפעל, כשנדברו יראי ד', על ידי איש אל רעהו, היינו מה שמספרים איש אל רעהו מן יראי ד' הנפטרים, אז יש להצדיק עליה. וזה שנאמר, ויכתב ספר זכרון לפניו, וגם להאנשים המספרים יש להם עליה, וזה שאמר ולחושבי שמו, כי הצדיקים הם המרכבה, נמצא כחושב את הצדיק, הוא ממש חושב שמו.

וכדוגמתם כתוב גם בספר י אזור אליהו מהגה"ק רבי אלי' זצלה"ה האבדק"ק דראהביטש יצ"ו, בשם הרה"ק רבי יעקב מנאראל זי"ע, דלכן עושים תיקונים ביום היארצייט, לפי שכל שנה עולה הנשמה למדריגה יותר גדולה, לכן צריך לדון אותה מחדש, שיש עבירות שבעולם התחתון אינו נחשב לחטא, אבל בעולם העליון נחשב לחטא, על דרך וסביביו נשערה מאוד, לכן צריך בכל שנה ושנה להתפלל עבורו ע"כ. ודבריו אלה עולים בקנה אחת עם האמור למעלה. ונביאים האלה התנבאו בסגנון אחת.

ובתניא רבתי(הלכות אבל סי' ס"ז) כתוב בזה"ל: ומנהגינו להדליק נר בלילה כל ז' ימי אבילות במקום שרחצו בו המת ע"ג קרקע, משום קורת רוח להנשמה, שחוזרת ומתאבלת עליו כל ז', עיי"ש.

ומובא בס' תשובות והנהגות ח"ג סי' שע"ט, שכפי שמקובל אצלנו, הבן או הבת מדליקין סמוך לכניסת ליל היארצייט, ולפני ההדלקה ראוי לתת קצת כסף לצדקה ולומר: הריני נותן (והנקיבה אומרת, נותנת) צדקה ומדליק נר לעיני אבי (או אמי) פב"ב, יה"ר שיהא לעיני לעלות מעלה מעלה בגן עדן, עכ"ל. ובשו"ת זקן אהרון מהד"ת יו"ד סי' פ"ו כתוב, דנר יא"צ שמדליקין לתועלת וזכרון נשמת המת, סגי באחד לכמה בנים, דזכרון אחד עולה לכולם, וטוב שישתתפו כל הבנים לקנות נר אחד עבור כולם, אכן הנרות שרגילין לנדב לצורך לימוד ותפילה, ויש תועלת מהם, שלומדים ומתפללים לאורם, פשוט דכל המרבה בצדקה הרי זה משובח, וכמו שעל כל אחד ואחד מן הבנים יש חיוב ללמוד או לומר קדיש בעד זיכוי נשמת אבותם, כן מחוייב כל אחד ליתן צדקה לעילוי נשמתם

וכתב בשו"ת רש"ל, הובא במג"א סי' רס"א ס"ק ו', והביאו המשנה ברורה שם ס"ק - ט"ז, שכשחל היא"צ בשבת, מדליקין הנר נשמה מערב שבת שידלק בשבת, ואם שכח להדליק נר, מותר לומר עכו"ם בין השמשות להדליק הנר, שמאחר שהעולם נוהרים בו, חשבינן ליה כלצורך גדול, דאין חילוק בין צורך גדול להפסד מרובה. ובשו"ת יהודה יעלה מהגה"ק רבי יהודא אסאד זצלה"ה אבדק"ק דונא-סערדעהאלי יצ"ו, בחלק שו"ע יו"ד סי' שט"ו פסק, שאם שכח להדליק את הנר היארצייט בכלל, ועבר היום בלי הדלקת הנר, אז יתן את מחירו לעני. וכתבו הפוסקים האחרונים, שאם חל וים היארצייט ביו"ט, אז לכתחילה יש להדליק את הנר לעיני מערב יו"ט, ואם מחמת איזה סיבה לא הדליקו מערב יו"ט, יש אומרים דהוי נר של בטלה ואסור להדליקו ביו"ט. וי"א דשרי אם מדליקו בליל יו"ט בחדר שאוכל בו, דאז הוי כמו לצורך יו"ט ושרי. ויותר טוב שידליקנו בביהכ"ס והמנהג להקל ועיי' מזה בשו"ת כתב סופר חלק או"ח סי' ס"ה, בקיצור שלחן ערוך סי' צ"ח ס"א. בערוך השלחן סי' תקי"ד אות ט"ו, באה"ל סי' תקי"ד ד"ה נר של בטלה, גשה"ח ח"א פרק ל"א, שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' י' וח"ז סי' ל"ב, שו"ת באר משה ח"ח סי' רכ"ט, שו"ת נצח יוסף ח"ב סי' כ"ה.

ובס' שמן ראש פרשת וישב עמוד פ"ו, מדבר ע"ד הענין שמבואר בספה"ק שהנשמה נמשלה לנר, דהנה רמ"א באו"ח סימן ר, כתב לבאר נוסח הברכה, רופא כל בשר ומפליא לעשות, שהפליאה הוא במה שהקב"ה שומר רוח האדם בקרבו, וקושר דבר רוחני, היינו הנשמה, בדבר הגשמי, ה"ה הגוף.

והכל הוא ע"י שהרופא כל בשר, כי אז האדם בקו הבריאות, ונשמתו משתמרת בקרבו ע"כ. והיינו כי באמת החיבור של הנשמה בגוף האדם, הוא תרתי דסתרי, להרכיב נשמה חלק אלקי ממעל שמתאוה לרוחניות עם חומר הגוף שהוא עכור וגם יסודו מעפר, והקב"ה הפליא לשלבם, שיתקיימו יחדיו. ודבר זה אנו רואים גם בנר, כי ידוע שאש ומים הם תרתי דסתרי, וכל משקה מכבה האש בטבעו, זולת השמן שמתקיימת יחד עם האש שאינו מכבהו ואדרבה הוא מוסיף לו אורה, ולכן נר ד' הוא נשמת אדם, כי חיבור הנשמה עם הגוף הוא דומה לנר, חיבור האש עם השמן.

והוא ע"ד מהות הנר, דהיינו הסוג שצריך להיות הנר של נשמה, הנה בספר לקט יושר (הלכות שבת עמוד מ"ט) כתב, שביום שמת בו אביו, מצוה מן המובחר להדליק נר שעה מפני שהאור צלול ומאיר וניכר יותר עיי"ש. ובספר מועד לכל חי (פ"ג) מביא מתשו"י ד אלעזר סי' צ"ח, שלא להדליק בחלב. וכן במנהגי דק"ק וורמיישא מרבי יוזפא שמש זצ"ל, בחי"ב עמוד קי"ב איתא להדליק בנר של שעה. ובס' אמרי נועם כתב רמז לנר של שעה, שהוא ר"ת ה'קיצו ו'רננו ש'וכני ע'יפר וכו'. ובשו"ת חתם סופר החדשות סי' ס"ח כתב, שהמנהג ביום היארצייט להעמיד נר משמן זית לפני הארון הקודש עיי"ש. ובס' טעמי המנהגים עמוד תפ"ב רמז לנר של שעה או של שמן, שאותיות" כמו אותיות נשמה. ובהגדה של פסח דברי יואל אות ח' מביא, שכן נהג אדמו"ר הגה"ק מרן מסאטאמר זי"ע ביום היא"צ של אבותיו הק' זי"ע. ובהג"ה שם מביא משמו שאמר, שנר הכי חשוב לתועלת הנשמה, הוא הנר של שמן זית, ומצינו בצוואת הגה"ק בעל סמיכת חכמים זצלה"ה שצוה שאחרי פטירתו ידליקו לעילוי נשמתו בנר של שעה, ולעומת כ"ז עיין בשו"ת מלמד להועיל, או"ח סי' כ"ב, שמותר להדליק לנר יארצייט אף בנר של נפט עיי"ש.

ולענין אם יכולים להדליק נר של יא"צ אף בנר של עלעקטרי, כבר דנו בזה האחרונים, כי בס' הדרת קודש(עמוד 18) מתיר. וכן כתב גם בספרו מועד לכל חי בדף י', וכן פסק גם בשו"ת משמיע שלום סי' י"ב, ובשו"ת הרדב"ז סי' קל"ב. אולם בשו"ת דבר הלכה סי' ל"ו ובשו"ת ירושת פליטה סי' ר, ובס' הדרת קודש בחלק המכתבים מכתב כ"ד פסקו, שאין להדליק נר נשמה בנר של עלעקטרי, וכן המנהג בישראל, וכן עיקר.

מאמר ב:

וכל שכן לענין אלו אשר נכספה וגם כלתה נפשם לכתוב ס"ת לעילוי נשמת הוריהם, כנפוץ כהיום - הרי בודאי עם תועי לבב הם בחשכה יתהלכו, וכמו שכתב בשו"ת תעלומות לב ח"א חיו"ד סי' ח/ דזו אינה צריכה לפנים דלכו"ע עדיף טפי לתת צרור כספו לספרי ש"ס ופוסקים ולא לכתוב ס"ת, כי המנוח אחרי הגיעו לפר"ק מי שמת, לא שייך גביה מצות כתיבת ס"ת, כדכתיב במתים חפשי, ורק ניתן למיעבד להו נייח נפשא ע"י זיכוי הרבים, ופשיטא דבהפצת ספרי הפוסקים זכות הרבים תלוי בו בכפל כפליים. והבט וראה גם בספר מעשה אליהו אילוז בפתיחת מר בריה דרבינ"א סוף

אות א שכתב: "דהרוצה לעשות נחת רוח לנשמת קרוביו, יותר טוב לקנות ולהדפיס ש"ס ופוסקים, משיכתוב ס"ת." עכ"ל.

[נתנו עיניכם להרי"ח הטוב זלה"ה בשו"ת רב פעלים ח"ב חאו"ח סי' כד' ד"ה תשובה, דמצה זו בימינו אנו היא הכרחית יותר ויותר ממצות כתיבת ס"ת, עיי"ש. ובקושטא הן הן הדברים העולים מתוכן דברי הטור יו"ד סוף סי' ע"ר, דגם לפי הבנת הב"י, מ"מ הדבר ברור כשמש בחצי הצהרים דה"צורך' הוא גדול יותר לענין תורה שבע"פ].

מאמר ג:

עילוי נשמת המת. מועיל אפי' כשאחרים לומדים לעילוי נשמתו ולא דוקא בניו ובנותיו, כמש"כ רעק"א בצוואתו אות ח' דביום היא"צ ילמדו כל היום וכל הלילה ולא דוקא שהם (בניו ובנותיו) בעצמם ילמדו אלא יכולים להעמיד אחרים תחתיים שילמדו ולתת להם שכר, ומשמע דמועיל רק אם בניו או בנותיו נותנים שכר, ואולי לאו דוקא אלא כ' דג"כ ישלמו שכר ע"ז אם לא ירצו בחנם. וכ"כ המ"ב בסי' קל"ב בביה"ל סוף מאמר קדישין בשם המג"א דמוטב שהבן ישכור אחד שיאמר קדיש במקומו משיאמר אחד בחנם. ועי' צוואת דה"ח אות כ"ו שכ' דבז' ימי אבלות יאספו עשרה לומדים שילמדו משניות ויאמרו קודם הלימוד אנחנו לומדים לזכות נשמתו וכו', ומשמע דמועיל אף בחנם. (נ.ב. עי' יסוד ושורש העבודה בצוואתו שציווה להם הנהגות שינהגו גם במשך שנה שניה לפטירתו כמו לימוד פרק משניות וקדיש דרבנן אחריו ונתינת צדקה)

חלק ד: סיפורים / משלים

סיפור א:

עילוי נשמה במשנתו של החזו"א

לימוד התורה

בנוגע ללימוד הלכות בימי השבעה, אמר גיסו {של החזו"א} מרן בעל "קהלות יעקב" זצ"ל משמו של החזו"א, שאי אפשר שיהא מותר ללמוד דוקא שלא בעיון, כי לימוד בלא עיון אינו לימוד.

התיר לגיסו מרן הקה"י זצ"ל בימי אבלותו על אמו, להמשיך בקביעותו בלימוד המוסר.

רבינו היה נוהג ביום היארצייט על אביו ואמו ללמוד לעילוי נשמתם כל מסכת חולין (והוסיף גיסו מרן הקה"י זצ"ל, כי הוא היה יכול לעשות זאת, כי היה חקוק היטב בראשו כל המסכת)

בן תורה שאביו נלב"ע, הגיע אל החזו"א להתייעץ. רצונו עז היה להרבות זכויות עבור נשמת אביו, ועלה ברעיונו להקים קופת גמ"ח להלוואות לע"נ. אמר לו החזו"א: הן אמת זכות גדולה היא לנשמת אביך הנפטר להקים גמ"ח על שמו, אבל אם מחפש אתה להרבות זכויות עבור עילוי נשמתו, הנה לך רעיון: תקח בחור חלש ונחשל בלימוד, תקבע עמו זמן ללמוד, כך תבנהו ותעמידו על רגליו, ותקים בן תורה. בן תורה זה לכשינשא, גם בניו יהיו ת"ח ובני תורה, וכך עד סוף כל הדורות. הנה לפניך רעיון להרבות זכויות עבור נשמת אביך, כפל כפליים ולנצח!

הג"ר אורי קלרמן זצ"ל שאלו אם ליסוע מת"א לכפר הרואה (דרך ארוכה בימים ההם) כדי לעלות על ציון אביו ז"ל ביום היארצייט, ונענה: בשבילך עדיף שתלמד משניות!

מפי בעל המעשה: דודי ביקשני לעת זקנותו, היות והוא נשאר ערירי, שאגיד עליו "קדיש" לאחר יום פקודה. אני לא הייתי חפץ בכך, מה גם שאמי היתה עדיין בחיים, אמנם הייתי מוכן ללמוד משניות לעילוי נשמתו. היה לי אחיין שהיה מוכן להתחייב לומר "קדיש", אלא שאמר לי שבוודאי הדוד לא יסכים רק שאני אגיד, מפני שאני בן ישיבה. באתי לשאול את החזו"א: האם אוכל להגיד לדודי שאני יאמר קדיש, ולמעשה את הקדיש יגיד בן אחי ואני אלמד משניות. ומאידך הוספתי כי חוששני מכך היות ודודי רוצה לשלם לי תמורת אמירת הקדיש, והוא חפץ לתת רק לי, וכיצד אנהג למעשה? ענה לי החזו"א: תגידו לו שאתם תלמדו משניות! המשכתי ושאלתי: יהודי זה בעל-בית פשוט הוא, ואצלו העיקר זה ה"קדיש", ואם אגיד לו שרק אלמד עליו משניות, הדבר יכול לצער מאד. החזו"א שכב אז על מטתו, וכשסיימתי לשאול בשנית, קם מיד ממשכבו, ואמר לי בהתרגשות גדולה: "מיטאר נישט זאגן קיין ליגן. מיטאר נישט זאגן קיין ליגן. מיטאר נישט זאגן קיין ליגן!" ("אסור להגיד שקר. אסור להגיד שקר!") כך חזר ג' פעמים על הדברים, ונתקפתי בפחד נורא, וימים רבים אח"כ אחזתני פלצות בעקבות המאורע.

כשהג"ר מיכל יהודה ליפקוביץ שליט"א ישב אבילות על אחד מקרוביו, נכנס אליו החזו"א למחרת ההלוויה ואמר לו שיגיד שיעור בישיבה גם בימי השבעה, בנימוק שרבים צריכים לו, וממלא מקום אחר לא יוכל למסור שיעור כמו שהוא אומר.

נשיאות כפיים

בעת שישב החזו"א אבילות על אמו ע"ה, הורה להגרי"ש כהנמן זצ"ל, הרב מפוניבז', שישא כפיו אצלו, וסבור היה שבארץ ישראל יש לישא כפיים בבית האבל.

סיפר הג"ר יצחק הלברשטט זצ"ל רב ביהמ"ד "אהבת חסד" ב"ב: ביום היארצייט על אבי ז"ל, רציתי לעבור לפני העמוד במניין של החזו"א, ועלתה השאלה: כהן אני, וכיצד אנהג בברכת כהנים, (עיין מ"ב סי' קכ"ח סקע"ו, והחזו"א יעץ שכהן לא יגש לתיבה). במניין התפלל כהן נוסף, רבי זליג שפירא ז"ל, ונגשתי לשאול את החזו"א אם אשא כפי לברך את הציבור בזמן שאני משמש כש"ץ? הצגתי את השאלה, ומיד שאל: למה אתה רוצה להתפלל לפני העמוד? וענית כי יש לי יארצייט. והמשיך לשאול אותי: ומה העניין להתפלל לפני העמוד ביארצייט? חשבתי שהוא שואל בתמימות, ואמרתי כי הדבר גורם לע"נ של הנפטר. ואז אמר לי: זאת אומרת, אתה רוצה לזכות את הציבור

שיענו "אמן" אחר ברכותיך, וזה יהיה לעיני האבא. תדע לך שלברך את העם ברכת כהנים, שהיא מצות עשה דאורייתא, זה יותר זיכוי בשביל אביך, וממילא אל תתפלל לפני העמוד!

שונות

רגילים אנו שיש עילוי נשמה ע"י משניות ותפילה, אך אורו עיני, סיפר הגאון ר' חיים קמיל זצ"ל, כאשר שמעתי מפ"ק של החזו"א, ששלח אברך לטפל באשה חולה, וזה השיב שתחילה עליו להתפלל מנחה, כיון שיש לו באותו יום יארציט, ואמר לו החזו"א: גם חסד הוא עילוי נשמה! כאשר ישב הג"ר שמואל נח לזנובסקי זצ"ל אבילות על אחותו שנפטרה בגיל צעיר, הגיע מרן החזו"א לנחם. לפתע שאל: היכן היא נפטרה? והצביעו על חדר פנימי בדירה. הורה להם החזו"א להיכנס ולישב שבעה דוקא בחדר ההוא, באמרו, כי זו מעלה גדולה לטובת הנשמה לשבת בחדר ששם נפטר המת.

סיפור ב:

מעשה נפלא מעניין אמירת קדיש

כשהבן מתפלל ומקדש ברבים פודה את אביו ואמו מגיהנם (שו"ע יו"ד סימן שע"ו ברמ"א)

אשה מכובדת ובעלת עסק מבוסס, היתה נוהגת במשך שנים רבות להביא מדי פעם בפעם תרומה הגונה לשיבה, בתנאי שיגידו בישיבה קדיש תמידי לעילוי אותן נשמות גלמודות שאין מי שיגיד קדיש אחריהן, והישיבה העמידה בחור מיוחד שאמר קדיש לטובת נשמות אלו.

לימים הסתלק לעולמו בעלה של אותה אשה. וממון שהוא ניהל את העסק ביחד אתה, פגעה פטירתו בעסק, שנצטמק והלך עד שנסגר כליל. מצבה הכלכלי של האשה הלך והחמיר, וברבות הימים נפל עליה עול נוסף, כאשר הגיעו שתי בנותיה לפרקן, וכסף מנלך? נשאה האשה את סבלה בדומיה, קיבלה עליה את הדין באהבה, והשלימה עם גורלה.

אולם, על דבר אחד לא יכלה לוותר ולבה היה מר עליה ביותר והכאיב אותה מאד, וזהו, ענין שמירת הקדיש שעלול להתבטל, אחרי שהפסיקה את הקצבתה למטרה זו. במר נפשה עלתה להנהלת הישיבה ושטחה את בקשתה שהישיבה תאות להמשיך גם הלאה את שמירת הקדיש לעילוי נשמות גלמודות, עד שירחיב ה' את גבולה ותחזור לתמוך בישיבה כמקודם.

נתרגשו ראשי הישיבה מאד מתום לביה וצדקת נפשה של אלמנה זו, והבטיחוה למלאות את מבוקשה לשמור את אמירת הקדיש כמו עד כה. הבטחה זו מילאה את נפשה אושר אין קץ, וכשברק של אושר מנצנץ מעיניה הנוגות, נפרדה מראשי הישיבה ופנתה ללכת לדרכה. מעתה שוב לא העיק עליה מצבה היא, ואפילו מצב שתי בנותיה שהגיעו כבר מזמן לפירקן. כי מרגע שענין הקדיש לנשמות גלמודות הובטח לה, כמעט שלא חסר לה מאומה בעולמו של הקב"ה, ובענין שתי בנותיה, שמה מבטחה בה' אבי יתומים ודיין אלמנות. והוא, הרחום וחנון יראה בודאי בעוניין של בנותיה, ויזמין להן את זווגן ואת כל צרכיהן.

בצאתה לרחוב בא למולה יהודי ישיש בעל הדרת פנים נדירה, כשזקן צח כשלג יורד לו על פי מדותיו וברכה לשלום. הופתעה האשה מהסברת הפנים הלבבית של הזקן הבלתי מוכר לה. והפתעתה גדלה שבעתיים, בעת שהזקן התקרב אליה ונכנס איתה בשיחה לבבית תוך התעניינות במצבה ובמצב בנותיה .

נאנחה האשה עמוקות ושטחה לפניו את מר גורלה ואת נפילתה מאיגרא רמא לשפל המדרגה, עד שאין לה את האמצעים ההכרחיים להשיא את בנותיה הבוגרות .

"מהו הסכום המשוער הדרוש לך להוצאות נישואיהן של בנותיך?" - שאל הזקן .

לשם מה חשוב לכבי לדעת, למאי נפקא מינה?" השיבה האשה בתמהון ונקבה בסכום המשוער שלף הזקן גליון נייר ורשם הוראה לבנק המקומי לשלם לאשה את הסכום שנקבה. אולם בטרם שם את חתימתו, הביע את משאלתו שהיות ומדובר בסכום רציני מאד, רצוי שתהא חתימתו בנוכחות עדים שיראו במו עיניהם כשהוא חותם אישית על ההמחאה, ויאשרו זאת בחתימת ידם נרגשת ומופתעת ממה שהתרחש, עלתה לאולם הישיבה וביקשה משני בחורים להילוות אליה. משראה אותם הזקן, הציע להם שיתבוננו איך שהוא שם את חתימתו על הוראת התשלום, וליתר בטחון ביקש מהם פיסת נייר ורשם עליה את חתימתו למזכרת ולדוגמא. במסרו את ההמחאה על הסכום הנכבד לידי האשה, הורה לה שתלך לפדות את ההמחאה למחרת בבוקר .

כל הענין נראה לאשה ההמומה תמוה ומוזר. מה ראה הזקן הזר הבלתי מוכר להסביר לה כל כך פנים, ולהראות רוחב לב כזה, עד כדי כיסוי הוצאות הנשואין של שתי בנותיה. אעפ"כ נזדרזה למחרת לסור אל הבנק ולנסות בלב דופק את מזלה. כשבחן פקיד הבנק את ההמחאה, תקע באשה המגישה מבט תוהה, מסתכל פעם ופעמיים וכולו נבוך ומשתאה. תוך הבעת סימני המבוכה ביקש מהאשה להמתין, והוא נכנס עם ההמחאה למנהל הבנק שהיה גם בעליו. וכאן התרחש משהו דרמטי ביותר. כשראה מנהל הבנק את ההמחאה, צנח מכסאו והתעלף ...

בבנק קמה מהומה, הפקידים ששמעו על המתרחש, הכניסו מיד את האשה לחדר צדדי והפקידו עליה שומר לבל תתחמק, תוך חשד שיש כאן ענין עם מעשה מרמה. אחרי ששבה רוחו של מנהל הבנק, ביקש לראות את האשה שהגישה את ההמחאה לפרעון. בהכנסה, שאלה בבהילות, אימתו וכיצד קיבלה את ההמחאה .

"רק אתמול קבלתי אותה מיהודי מכובד, בעל הדרת פנים, וישנם שני בחורי ישיבה היכולים לשמש כעדים, שראו איך שכותב ההוראה חתם על ההמחאה" - ענתה האשה כמותנצלת .

"האם תוכלי לזהות את האיש אם אראה לך אותו בתמונה" - שאל המנהל .

"בודאי אזהה אותו, ואין לי כל ספק שגם שני הבחורים יוכלו לזהות אותו" -ענתה .

הורה המנהל להביא לפניו את תמונת דיוקנו של אביו המנוח, וכשהוצגה התמונה בפני האשה, הצביעה ללא היסוס עליו כעל האיש שנתן לה את ההמחאה. ציוה המנהל לפרוע את ההמחאה ושיחרר את האשה.

אחרי שהאשה עזבה, סיפר המנהל לנוכחים את פשר הפרשה המוזרה שהתחוללה לנגד עיניהם. האיש שמסר את ההמחאה לאשה, אינו אלא אביו שהלך לעולמו לפני עשר שנים. בלילה שלפני כן הופיע אביו בחלום ואמר לו בזו הלשון: "דע לך שמאז שסרת מהדרך הישרה והתחנתת עם נכרית והפסקת לשמור את הקדיש, לא מצאה נשמתו מנוחה, עד שבאה אשה אלמונית וציותה להגיד קדיש לנשמות שאין אומרים קדיש אחריהן, וזכותי עמדה לי שהקדיש הזה שאמרו בישיבה לפי פקודת האשה גרם עילוי ונחת רוח לנשמתו. אשה זו תופיע מחר בבוקר בבנק שלך עם המחאה שמסרתי לה לכיסוי הוצאות נישואי שתי בנותיה". כשקמתי בבוקר נפעם מהחלום, ספרתי לאשתי אשר לעגה לכל הענין. אולם משהופיעה האשה עם ההמחאה נתאמת לי שאכן החלום אמת היה.

וסיים מורנו(הגרי"ח זוננפלד): מי היו שני הבחורים? - אני הקטן וחברי הרב יהודה גרינוולד. האיש, מנהל הבנק, נהיה לבעל תשובה. אשתו נתגיירה כדן, וזכו להקים בית נאמן בישראל. (ספר האיש על החומה)

סיפור ג:

גודל חשיבות הקדיש

ראש ישיבת טלז בארה"ב, הגאון רבי מרדכי גיפטר שליט"א, עומד לטוס לניו-יורק. אחד מתלמידיו שלח לו הזמנה לחתונתו, וצירף אליה תשעה כרטיסי טיסה בקו קלואלנד - ניו יורק לחתונתו.

הרב והתלמידים עולים על המטוס. שעתים וחצי של טיסה לפניהם, המטוס נוסק אל על, ההמראה חולפת בשלום. עוד שעות ספורות יוכלו לאחל לחברם החתן ברכת מזל טוב, ולהשתתף עמו בשמחת כלולותיו.

המטוס מתקדם במהירות, סביבם עננים לבנים ושמים רחבי ידים, אינסופיים... ולפתע, תקלה! ממגדל הפקוח של נמל התעופה בניו-יורק, מודיעים לקברניט המטוס כי אי אפשר לנחות עכשיו, סופת שלגים עזה משתוללת בשדה התעופה, כל המטוסים מקורקעים - אין יוצא ואין בא! השלג מגיע לגובה כה רב, עד שאין שום אפשרות לנחות. הטייס מתייעץ עם הממונים עליו, והם מורים לו לשנות את יעד הטיסה, ולנחות בנמל התעופה של וושינגטון.

שמונת הבחורים, והרב גיפטר בראשם, מוצאים את עצמם בווינגטון, ללא כל אפשרות גישה לניו יורק. שעת החתונה קרבה ובאה, והם יאלצו לבלות את הערב הרחק מחברם החתן, ומשמחת נישואיו.

כבר ירד הערב, והם עדיין לא התפללו תפילת ערבית. תרו אחר מקום להתפלל בו. ותוך כדי חיפושים פגשו באחד מעובדי התחזוקה של הנמל, ובקשו ממנו כי יתן להם חדר בו יוכלו לערוך את תפילותיהם. הפועל נענה לבקשתם ברצון, והורה להם לבוא אחריו אל מחסן מתאים, שם יוכלו להתפלל. החבורה נעמדה להתפלל, והעובד נותר עומד בפתח החדרון, מביט בהם. משסיימו את התפילה, שאל אותם: "מדוע לא אמרתם תפילת קדיש?" - "מפני שלתפילת קדיש צריך מנין, ולנו חסר עשירי למנין!" ענו לו. "אני יהודי, ויכול להצטרף אליכם ולהשלים את המנין, ואנא, תנו לי להתפלל את תפילת הקדיש!" ביקש בקול מתחנן.

אותו פועל נמל, לא ידע כלל לומר את הקדיש במלואו, והתלמידים עזרו לו מילה אחר מילה, לאט לאט, עד שסיים. כשנסתיימה התפילה אמר להם: "אני יהודי! אך לא חונכתי ליהדות, ולא גדלתי כיהודי. זה כעשר שנים שהייתי מסוכסך עם אבי, וכאשר נפטר והלך לבית עולמו, כלל לא השתתפתי בהלוויות... אתמול בלילה, בא אלי אבא בחלום ואמר לי: "אמנם כעסת עלי, ואפילו להלויה שלי לא הגעת, אך אתה הנך בן יחיד, וחייב לומר קדיש לעילוי נשמתו!" אמרתי לו שאיני יודע כיצד אומרים קדיש? והיכן אמצא מנין אנשים לומר אותו? שאל אותי אבי: "ואם אשלח אליך מנין אנשים לתפילה, האם תואיל לומר קדיש אחרי?" עניתי לו בחיוב. והנה אתם, נשלחתם הנה ממש מן השמים, כדי שאוכל להצטרף אליכם ולומר עמכם קדיש לעילוי נשמתו של אבי!"

פנה הרב גיפטר לתלמידיו ואמר: "ראו מה גדולים מעשיו של הקדוש ברוך הוא, וכיצד פרושה ידו ומכוונת את כל מעשינו. סופת השלגים הנוראה שהתרחשה בניו - יורק ומנעה מעמנו להגיע לשם, ולהשתתף בחתונה אליה נסענו, לא באה לעולם אלא כדי שיהודי נידח זה, שאיננו יודע דבר וחצי דבר על יהדותו - יאמר קדיש לזכרו של אביו המנוח!"

אותו פועל תחזוקה, השתומם עד מאוד לנוכח הנס הגלוי, והחליט לשוב בתשובה ולקבל עליו עול מצוות (מובא ב"שלהבת" בשם תלמידו הרב גולדהבר)

סיפור ד:

בזכות רצון להצטרף לעניית קדיש בעשרה

מעשה מופלא הממחיש את כוחה של מצוה ואת כוחו של רצון לעשות מעשה טוב. (מובא ב ספר " טובך יביעו")

מעשה במשגיח כשרות בבית ההארחה של המושב שורש שבהרי ירושלים, שנהג לארגן מדי יום ביומו מנין לתפילת מנחה בבית המרגוע. והנה אירע יום אחד שהיה חסר ה'צענטער' (עשירי למנין). המשגיח יצא החוצה, ופגש חקלאי אשר מראהו כשל יהודי פשוט לכל דבר.

כשהציע לו להצטרף למנין, לא ידע האיש מה הוא שח ומה פירושו של המושג מניין. לאחר שהסביר לו את גודל חשיבות המצוה, ניאות להכנס לבית הכנסת. לפני שהקהל התחיל להתפלל, נכנס בחור דתי לבית הכנסת, ומכיון שהיו כבר עשרה מתפללים גם בלי החקלאי, יצא. הלה את בית הכנסת והלך לביתו.

עברו כמעט עשר שנים מאז המקרה. המשגיח עזב מזמן את בית ההארכה ועבר להתגורר בבני ברק. באחד הלילות הוא ראה בחלומו את החקלאי שהצטרף למנין, ופניו קורנות. האיש סיפר לו שעזב את העולם לפני כחודש, "ואין לך מושג איזה שחר קיבלתי בשמים על שהסכמתי להשלים לכם את המניף".

הנפטר הוסיף ואמר שבזכות המצוה ההיא שקיים, נתנו לו הזדמנות להתגלות אליו בחלום ולבקש ממנו שילך אל בנו יחידו המתגורר בירושלים, חילוני גמור, וישכנע אותו לומר עליו קדיש. הוא מסר את כתובתו המדוייקת של הכן, והמשגיח הנפעם אכן מצא את הכתובת, קיים את בקשתו, והצליח לשכנע את הבן לומר קדיש על אביו.

מה עשה אותו חקלאי? בסך הכל הביע "הסכמה" ונכונות להצטרף למנין, ואיזה שחר קיבל על כך? כוח לפעול שבנו יסכים לומר קדיש עבורו. ודרך מי יוכל לפעול זאת? דרך אותו משגיח שהשתדל בשעתו וזירזו להסכים להצטרף למנין. מגלגלין זכות על ידו שיזכה להשפיע על יהודי נוסף לקדש שם ה', ועוד זכה, על ידי כך שסיפור זה, מתפרסם, נגרם קידוש שם שמים ועל ידו התקיים מה שנאמר: "והתגדלתי והתקדשתי לעיני גויים רבים".

סיפור ה:

הקדיש של ה"קנטוניסט"

החיד"א בספרו "מראית עין" מעורר דבר נפלא. הלא בקדיש אנו מבקשים ושואלים שני בקשות: א. יתגדל ויתקדש ב. ויצמח פורקניה ויקרב משיחיה, וכשהקהל עונים על זה אומרים רק "יהא שמייה רבא מברך" ולא מזכירים את המשיח הגם שבתחילה התפללו ושאלו על שניהם! אלא מפני שבאים ישראל הקדושים לומר: רבש"ע! כל מעינינו ועיקר שאלתינו הוא רק לכבד שמך ועוזבים תועלת עצמינו שיהיה בביאת המשיח ולא איכפת לך אלא רק קדושת שמך יתגרך. ועל זה אומר הקב"ה, אשרי המלך שכך מקלסין אותו בביתו!!!

דברי החיד"א הנפלאים הללו באים לידי ביטוי במעשה המופלא על הקדיש של אחד הקנטוניסטים ומעשה שהיה כך היה: בשנת תר"ב בתקופת גזירת ה"קנטוניסטים" הנוראה והאיומה, הזדמנו שני גדולי עולם רבי יצחק מוואלוז'ין וה"צמח צדק" זצ"ל ביום הכפורים לבית הכנסת המשתייך לאנשי הצבא היהודים. עמם הזדמנו עוד אורחים רבים בני תורה שבאו גם הם לתפילת היום הנורא, יום הכפורים. העוברים לפני התיבה היו היהודים מאנשי הצבא להם היה שייך בית הכנסת. בהגיע שעת דמדומי חמה, שעת תפילת נעילה, שמו האורחים עיניהם לשלוח את אחד משני גדולים אלו לירד לפני התיבה לעורר רחמי שמים על הגזירות הנוראות, ופנו בבקשה זו לאנשי הצבא, מתפללי בית הכנסת שישכימו לכבד את מבוקשם.

אולם תשובת המתפללים היתה: אמנם היה ראוי לכבד צדיקים אלו כשלוחי ציבור, אבל דעו כי יש בינינו איש צבא אחד, שקידש שם שמים כאחד מגדולי אנשי השם בעמנו, ועמד בנסיונות גדולים וקשים באופן נורא ומבהיל! שימו עיניכם על בשרו ותראו, כי הנה הוא מלא פצעים ומוקף

בהם כחגורה, כולו צלקות וכוויות מעינויי הרשעים אשר כפו עליו להסכים להמיר דתו ועמד כנגד בגבורה עילאית, מסורים נוראים שקשה לעמוד בהם, לכן רצוננו שאיש מופת זה ירד לפני התיבה לעורר רחמי שמים. לשמע זאת פנו הציבור אל אותו אדם והפצירו בו רבות שיעתר להם להראות את בשרו המוכה ולהפצרת רבים נעתר להם, בראותם את צלקות

גופו החבול נחרדו וחלחלה אחזתם, ויענו פה אחד, בודאי אין ש"ץ הגון ממנו. מיד עשו לתפלת נעילה ופתחו אשרי יושבי ביתך... ובא לציון גואל...

הגיעה שעת אמירת החצי קדיש קודם תפלת העמידה, הש"ץ היכה בכפו על העמוד טרם אמירת יתגדל... ויען ויאמר ברעדה: רבונו של עולם! על מה רגילים בני אדם להתפלל, הלא על שלשה דברים הכרחיים האלה: בני חיי מזוני! אבל אנו כאן יוצאי הצבא "קנטוניסטים", בניס, אין לנו כי אין אנו נשואים, חיי, הלא טוב מותנו מחיים מרים אלה, מזוני, הלא אנו תחת הקיסר הדואג ליוצאי הצבא ואין מחסור לנו. אבל רק על זה יש לנו להתפלל, רק על אחת: יתגדל ויתקדש שמיא רבא !!!

ובשמים ענו כעדו (ברכות ג.): אשרי המלך שכך מקלסין אותו בביתו! מה לו לאב שהגלה את בניו מעל שולחנו, אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם). מובא בספר "זכמן יעקב" מאת ר' יעקב ליפשיץ, חלק א' עמוד 218)

סיפור ו:

חמש אמנים חמשים זהובים

מעשה בשני סוחרים יהודיים (בתקופת ה"בן איש חי") שסחרו בעתיקות, פעם אחת הזדמן לידם אפשרות קניית כמה חפצים יקרי ערך, בהזדמנות שלא ניתן להחמיצה. נועדו השניים ללכת יחדיו כדי לגמור העיסקה, בדרך עברו ליד קה"ל מתפללים שחסר היה להם עשירי להשלמה עבור "קדיש"! בקשו מהם המתפללים: שמא תואילו בטובכם להצטרף להשלים המנץ? נתחככו בדעתם הלוא בזה יגרם הפסד למקח המיועד, אך האחד גבר על יצרו וגמר אומר בלבו "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" עדיפה היא ודאי על "סחורה הבאה לידך", שם בטחונו בה / ונכנס לשמוע הקדיש, חבירו האחר, המשיך בדרכו למקחו. אחר שענה אותו חסיד את האמנים לקדיש, יצא אף הוא להמשך הדרך, בהגיעו נוכח לראות כי חבירו קדם וקנה את מיטב הסחורה, ולו לא נשאר אלא כמה גרוטאות, ביניהם מצא כרית ארוגה ברקמה אומנתית מלאה נוצות ישנה ועתיקה, בכדי לא לצאת בידים ריקניות, לקחה במחיר מוזל וחזר לביתו. והנה בהגיעו לביתו, פתח את הכרית ע"מ להציל לכל הפחות את הנוצות שבתוכה. ולפתע עלתה לעיניו מרגלית! כשכולו מלא שמחה על מתנת ה' שאינה לידו הלך למוכרה, ובתמורה קיבל עבורה חמשים זהובים! - בשובו לביתו, טענו לו בני הבית כי ודאי הונו אותו, והמחיר שווה לכה"פ כפול, אך לא חסיד כמוותו ישנה דיבורו, ויבטל המקח. ומ"מ נענה להפצרות בני ביתו והלך לשאול את ה"בן איש חי". לשמע השאלה, השיב ה"בן איש חי" בני יקירי! אתה ענית "חמש אמנים" בחצי הקדיש שהצטרפת, וחז"ל אמרו: שכר אמן הוא עשרה זהובים (עיין תוס' ב"ק צא). נמצא שכרך שלוח לך משמים

חמשים זהובים כנגד חמש אמנים, לך לאכול בשמחה לחמך! ופירות המצוה ת אכל בעולם הבא!
נפלא, כמה גדול שכר העונה אמן שיורד לו שפע ברכה בלי טורח! (אהבת חיים בראשית)

סיפור ז:

עילוי נשמה כיצד

סיפר הרה"ג רבי עזריאל יפה שליט"א, ראש ישיבת תפארת יעקב בגייטסהעד, מעשה מופלא
מהמשגיח הגה"צ ובי יחזקאל לווינשטיץ זצ"ל.

ביארצייט של הרב מפוניבז' זצ"ל ניגש המשגיח למו"ר הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל ואמר
לו: ר' שמואל, היום היארצייט של הרב ומחובת הכרת הטוב על הזכות שנפלה בחלקנו להרביץ
תורה בישיבה הקדושה שנוסדה על ידו, מוטל עלינו לשלוח לו "פעקאלאך" לעילוי נשמתו (מיהר
דארף שיקעאן פעקאלאך צו אס). ר' שמואל השיב אמנם בוודאי כך, אולם איך שולחים
פעקאלאך? כאן השיב המשגיח דברים נוראים וכך אמר: בכל יום אני משתדל לשלוח לו פעקאלע
כהכרת הטוב על זכותי לכהן כמשגיח בישיבתו, וזאת ב"שבירת הרצון" פעם אחת ביום לעילוי
נשמתו !!!

רואים אנו בזה את גדלותו הנפלאה של המשגיח זצ"ל במידת הכרת הטוב, אבל מלבד זאת למדנו
שההתגברות על היצר בשבירת המידות פועלת עילוי נשמה). נאמר באסיפת חיזוק לזכר חמי הרב
אברהם דוב כהן מנהל בית מדרש למורות, גייטסהעד)

לפנינו סיפור הממחיש את ענין שבירת המידות במיוחד כשנעשה לעילוי נשמה. מספר יהודי
ירושלמי: באחד מימי הקיץ פסעתי לתפילת וותיקין לאחד מבתי הכנסת של ירושלים עיה"ק.
בטרם החלה התפילה הבחנתי באחד מבאי המנץ אשר ניגש לבעל המנין בבקשה לשמש כשליח
ציבור ולעמוד לפני התיבה לרגל יום הזכרון של אביו, והלה נאות. התפילה החלה והציבור הגיע
ל"ישתבח". והנה קם בעל המנץ ממקומו וניגש לתיבה בעצמו. תמה ונבוך חזר בעל היארצייט
למקומו, בהמליצו זכות שמא רוצה בעל התפילה לדייק בזמן הנץ(שכידוע דרוש נסיון כדי לעמוד
בלוח הזמנים במדויק)

אך עודו מלא תקוה, שבעת חזרת הש"ץ יפנה בעל המנין את מקומו ויתן לו את זכות העמידה לפני
התיבה. משהגיע הציבור לחזרת הש"ץ והלה עדיין ממשיך לעמוד לפני התיבה חשב בעל היארצייט
בי הנה ב"אשרי" ו"בא לציון" יזכה בודאי לגשת. אולם כל תוחלתו היתה לשוא וגם כאן נחל
אכזבה.

עם סיומה של התפלה משפנה כל אחד לדרכו פניתי לבעל היארצייט כמעט מבלי יכולת לעצור בעד
רגשותי על העוול שנגרם לו, רציתי לפתוח במילות עידוד. אך עוד קודם שפתחתי הקדימני בעל
היארצייט בסיפורו:

היום הוא יום היארצייט של אבי - וכיון שעלי לנסוע עוד היום אל מחוץ לעיר ע"מ לעלות לקברו השכמתי קום להתפלל במנין הותיקין וסיכמתי עם בעל המנין שיאפשר לי להתפלל לפני התיבה. מדוע השתלשלו המאורעות אחרת אינני יודע כנראה חלה כאן אי הבנה אולם שואל אני את עצמי - כך ממשיך בעל היארצייט ואומר: "הכדאי לי הכעס והרוגז - היש בהם כדי רווח לעילוי נשמתו של אבין! או שמא ההיפך הוא הנכון!" והתגברות המידות תפעל ביתר שאת וביתר עוז לעילוי נשמתו. נפעמתי כולי מדבריו המרגשים! "בל הזובח את יצרו ומתוודה באילו כבדו לקב"ה בשני עולמות".
